

Billeder en vej til budskabet

Hvorfor og hvordan bruge illustrationer i forkyndelsen?

Indledning

Mange, som har skullet forkynde for børn eller voksne, har gjort sig overvejelser om, hvordan budskabet i det ord, der forkyndes over, når tilhøreren på en sådan måde, at det bliver modtaget og forstået. I Rom.10,17 læser vi: *“Troen kommer altså af det, der høres, og det, der høres, kommer i kraft af Kristi ord.”* Altså kommer troen ikke af det, som bliver sagt, men af det, som høres! Alfa og omega i forkyndelsen er at kommunikere budskabet på en sådan måde, at det, som bliver sagt, også bliver hørt, som det var tænkt. Mange misforståelser mennesker imellem beror netop på en uoverensstemmelse mellem det tilsigtede i ordene fra afsenderens side og det opfattede hos modtageren.

I den proces at skabe en forbindelse mellem forkynderens budskab og det faktisk hørte, søger vi ofte efter billeder, vi kan knytte til ved. Sproget i sig selv skaber en billedlig forestilling hos os. Tydeligt er det, når vi taler med mennesker fra en anden kultur end vores. Men i en pluralistisk kultur er det også tilfældet indenfor vores egen kultur. Billedverdenen er forskellig fra menneske til menneske.

Jesus - forbillede for forkyndelsen

Jesus brugte mange billeder i sin forkyndelse. Tænk bare på denne ofte anvendte indledning: *“Himmeriget ligner...”* (Mattæus). Ordet ‘ligner’, hvor Guds rige bliver sammenlignet med noget jordisk, bliver brugt 22 gange i evangelierne. Også Det gamle Testamente er fyldt med billeder, som skal anskueliggøre Guds verden for den menneskelige tanke.

Det er derfor oplagt, at den kristne forkyndelse gennem tiderne har benyttet sig af og stadig benytter sig af et billedsprog, når det åndelige skal udlægges for tilhørerne.

Billedsproget undergår til stadighed forandring, fordi verden forandres. Den ‘gamle’ børnesang: *“Jeg har en lille telefon, en bønnens telefon...”* virker unægtelig gammeldags i en tid med mobiltelefoner, internet og satellitter. På samme måde er mange af de billeder, Jesus brugte, gammeldags, de tilhører en 2000 år gammel mellemøstlig verden.

Når vi bruger billeder i forkyndelsen, må de knytte til ved den verden, vi er fortrolige med, fordi vi selv er en del af den. Ellers anskueliggør billedet ikke budskabet men lægger tværtimod afstand. Et oplagt eksempel kunne her være den totalt urealistiske forestilling, forkyndelsen af Jesus som den gode hyrde har skabt hos mange.

Jesu lignelser i særklasse

Ordet *illustration* kommer af roden *lux*, som betyder lys. En illustration er altså oplysende. Det er et billede, som skal anskueliggøre en bestemt sag i forkyndelsen.

Dette betyder, at illustrationer i forkyndelsen kommer til at tjene det modsatte mål af Jesu lignelser. Jesus sagde til sine disciple: *“Til jer er Guds riges hemmelighed givet, men til dem udenfor kommer alt i lignelser, for at de skal se og se, men intet forstå, de skal høre og høre, men intet fatte, for at de ikke skal vende om og få tilgivelse”* (Mark 4,1-20). Jesu lignelser er ikke oplysende for den uåndelige. Derfor tjener Jesu lignelser ikke som illustrationer på samme måde som Bibelens øvrige billeder og forkyndelsen i dag.

Billeder fremkalder indre billeder

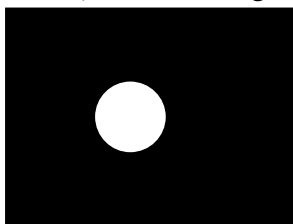
Den førnævnte børnesang: *“Jeg har en lille telefon, en bønnens telefon...”* skaber anderledes associationer hos tilhøreren i dag end tidligere. For en ‘lille telefon’ i dag er en mobiltelefon uden stik i væggen. Og derved fungerer illustrationen stadig, når blot min 25 år gamle sangbog ikke ødelægger det indre billede med et ydre billede af en telefon med drejeskive, som hensætter mig i en

oplevelse af bøn som en støvet sag, og hæfter børnene af på et museum.
Eller ta' det ofte benyttede billede af Gud som vor Far. Enten toner billedet af familiefaderen i Jørgen Clevins historie om familien Gustavsen frem på den indre lystavle. Det er ham, som hele tiden møder enhver situation med ordene: "Det ordner jeg!" Eller også er det billedet af faderen, som gik ned efter smøger og aldrig vendte hjem igen. Han gik, fordi konen var kedelig og børnene besværlige. Eller billedet af en far, som kommer sent hjem fra arbejde, skal til sport eller møde om aftenen, og ordner bil, hus og have i weekenden, brænder sig ind på nethinden. Det gamle gudsbillede af 'Far til fire', som flere af os er vokset op med, er ikke forventeligt det postmoderne billede af en far. Så derfor kan forkyndelsen af Gud Fader ubevidst indebære forkyndelsen af et modbillede af Gud. At billeder således fremkalder billeder (associationer) hos tilhøreren, er et forhold, som jeg har med i tankerne, når jeg tænker på ord- og billedvalg til min forkyndelse. Og så ved jeg godt, at netop associationer hos andre er uhyre vanskelige at forudse. Det oplever jeg, når mennesker efter en prædiken kan komme og takke henholdsvis kritisere den samme billedbrug.

Billeder skaber indre billeder

Ud over associationer skaber gode illustrationer indre billeder hos tilhøreren, som bibringer en forståelse af en åndelig sandhed, tilhøreren må forholde sig til.
Efter en bibeltid om Lazarus' død og opvækkelse bad vi børnene om at tegne et billede af døden. Jeg kan huske et par af billederne. En dreng tegnede et billede af et fodboldmål og en dreng, som skød mod målet. Han elskede fodbold og forestillede sig, at når man var død, så skulle man altid spille fodbold og hver gang skyde mål.

En anden dreng farvede hele sit papir sort, undtagen et lille rundt område midt på papiret. "Hvad har du tegnet?" spurgte vi. "Det er da det hul, Jesus har

lavet i døden!" svarede drengen. Jeg har jævnligt brugt dette billede i min forkyndelse af Jesu opstandelse, fordi det på en enkelt måde siger det, jeg gerne vil have frem om dødens realitet og Jesu sejr.

Stemning frem for oplysning

Det er vigtigt at have klart for sig, hvad sigtet er med et konkret billede. Faren er nemlig, at når billedet ikke oplyser budskabet, oplyser det forkynderen. Billeder er med til at sætte forkynderen under lys. Forkynderen med trang til spotlight på sig selv fortæller morsomme eller bevægende historier, lader situationsspillet eller projektoren skabe show-agtig underholdning. Billeder stjæler opmærksomheden fra budskabet, når de glider fra det enkle over i en verbalt eller visuelt farvestrålende anvendelse. Illustrationer kan bruges til at skabe stemning frem for oplysning. Illustrationer sætter farve på forkyndelsen. Nogle benytter sig af humoristiske billeder, f.eks. replikker fra et par landevejsriddere i Storm P stilen, andre af alvorlige eller sørgelige fortællinger. Begge dele kan, når det er gode illustrationer skabe nærvær, dybde og anskueliggørelse. Men de kan også, brugt forkert, hægte forsamlingen af eller gøre forkyndelsen overfladisk. Forkyndere, jeg har hørt flere gange, har fortalt de samme historier med samme vibreren i stemmen og med gråd det samme sted i historien hver gang. Det er ikke gribende. Det er forførende. Illustrationer med de rette ingredienser, kan skabe den ønskede stemning, som intet har med Guds Ånds vidnesbyrd at gøre. Som en organist fortalte mig om en præst: Hvis ikke folk græd ved en begravelse, så fik de lige den om pigen, der skulle dø og derfor tog afsked med sin mor på sit dødsleje. Den havde altid den ønskede virkning.

Illustrationernes mangfoldighed

I Bibelen møder vi en bredere forståelse af forkyndelsen, som bl.a. kommer til udtryk i de symbolske handlinger, GT's profeter udlevede, i Jesu egne handlinger og endelig i de handlinger, Jesus opfordrede sine disciple til (f.eks. Matt 10,14).

Måske skulle vi også tænke bredere om forkyndelsen uden at give køb på prædikenen som det vitale for den kristne menigheds liv og vækst. I så fald bliver illustrationer ikke kun verbale, hvilket de fleste illustrationer er, men også visuelle. I forkyndelsen for børn, unge og kristendoms-fremmede bruges de visuelle billeder: flonellograf, tale-male-bræt, optrin, rebusser, en spand, fotos...

De visuelle billeder gør det på en måde sværere at forstå meningen med budskabet, og på en anden

måde lettere. På den ene side lægger vi et billede ind mellem budskabet og tilhøreren. Kan tilhøreren ikke leve sig ind i billedet bliver det ikke en lettere vej til budskabet men en hindring. Og vejen udenom billedet bliver længere. Men billedet kan netop blive en genvej til budskabet, når det er identificerbart for tilhøreren. Således er en fisk på bagklappen af din bil ikke umiddelbart forkyndelse for andre end de indviede, nemlig de som ved, at denne bilist er menneskefisker og ikke lystfisker eller fiskeeksportør.

Billeder kommer

Vi skal ikke gøre det til et krav at 'finde på' illustrationer til vores forkyndelse. I så fald kommer illustrationerne let til at forme budskabet. Forkyndelsen bliver kunstig og krampagtig. Kunsten er at arbejde med det bibelske budskab og være solidt plantet dér, samtidig med at vi lærer den verden at kende, vi lever i. Med vore livsrødder plantet i Guds ord og livsudfoldelse i verden kommer billederne til os. At nogle så er bedre til at komme på og anvende billeder end andre har noget med evner og udrustning at gøre. Vi er også som forkyndere

forskellige, og det er helt fint. Tænk om alle brugte flip-over eller tog plasticposer med dørhåndtag og gulerødder med på prædikestolen. Det ville også blive kedeligt og forudsigteligt.

En god illustration

- ♥ er et billede, en fortælling, et vidnesbyrd, som anskueliggør et bibelsk begreb eller et åndeligt forhold.
- ♥ knytter til ved den billedverden tilhørerne er fortrolige med. Til et ældremøde er tale-malebræt eller billeder hentet ud af ungdomskulturen ikke med til at skabe nærvær.
- ♥ er enkel. Den skal ikke følges af forklarende kommentarer, for da øger den blot afstanden til budskabet. Enkelheden afhænger af tilhørernes forudsætninger.
- ♥ inddrager tilhøreren i forkyndelsens budskab og ikke i en følelsesmæssig binding til historien, som blot tjener som illustration.
- ♥ har et element af overraskelse over sig. Det kan være en skæv vinkel, som får os til at trække på smilebåndet, det kan være en aktualitet hentet ud af den lokale situation eller fra omverdenen. Eller billedet har en uforudsigtelig eller provokerende pointe.

Artiklen har tidligere været bragt i Budskabet. Her er den let bearbejdet og tilføjet nedenstående.

Dramatisering

Det er blevet mere almindeligt de senere år at bruge dramatisering i forkyndelsen specielt for børn og juniorer. Drama har den fordel, at den kan involvere børnene i tilblivelsesprocessen og i selve præsentationen. Der tilstræbes ikke en perfekt fremførelse - snarere at børnene er engagerede. Når børnene jævnligt er svære at engagere i dramatiseringen, kan opleves ligegyldige eller pjattede under arbejdet med og ved fremførelsen af dramatiseringen, har jeg overvejet, hvad der gik galt. Mange til spiller ind, men et væsentligt element er abstraktionsniveauet. Mange dramastykker, hjemmeproducerede som hjembragte dramastykker, kræver en veludviklet evne hos udøveren såvel som tilhøreren til abstraktion. Man skal evne at drage en parallel fra dramastykket til en bibeltekst til en pointe. Og det kan i virkeligheden kun meget få børn og juniorer. Når selv jeg som veluddannet voksen skal strække hals for at 'knække koden', så kan jeg ikke forvente, at barnet kan. Drama har altså ofte den modsatte virkning end ønsket. Vi komplicerer budskabet! Næsten som Jesus, der fortalte lignelser for at folk skulle høre, uden at forstå! Ikke underligt at børn da bliver urolige. Drama i sig selv er okay, men vi skal virkelig arbejde med formen og indholdet, så det ikke kommer til at spænde ben for os selv, så hverdagsagtigt og høj aktuelt, dramastykket end lyder og ser ud.

Dukketeater

Dukketeater opleves anderledes. Her er børnene ofte tilhørere, som let engageres af dukkerne og får sympati og antipati for dukkerne. Dukker kan tænke højt, sige og gøre det, børnene ikke tør røbe, så de på en måde bliver deres 'talerør' overfor det uforståelige i bibelteksten eller forkyndelsen. Dukketeater er godt til at introducere og aktualisere et tema. Nogle vil også kunne bruge dukketeater til at forklare bibelteksten. Selv sætter jeg grænsen ved selve forkyndelsen (tilsigelsen) af teksten

